

- заци. – Сборник научных трудов ВНИПРХ. – М.: ВНИИПРХ, 1985. – Вып.44. – С. 42-43
4. Третяк О.М., Грициняк І.І., Коцюба В.М., Ганкевич Б.О. Біологічна характеристика та технологічні прийоми культивування додаткових і нетрадиційних об'єктів рибництва // Фермерське рибництво. — К.: Герб, 2008. — С. 333–361
 5. Третяк О.М. Рибницько-біологічні основи формування та експлуатації племінних стад веслоноса в умовах інтродукції. Рибгосподарська наука України. 2009, № 3, с. 4-20
 6. Виноградов В. К., Ерохиин Л. В., Мельчеиков Е. А. Опыт выращивания веслоноса в прудах. //Осетровое иболовст водоемов СССР. – Краткие тезисы и научных докладов к предстоящему совещанию 11-14 декабря 1984 г. – Астрахань: ЦНИОРХ, 1984. – С. 67-69
 7. Технології виробництва об'єктів аквакультури: Навч.посібн. / А.І. Андрющенко, С.І. Алимов, М.О. Захаренко, Н.І. Вовк / За ибo. А.І. Андрющенко. – К, 2006 – 336 с
 8. Правдин И. Ф. Руководство по изучению рыб / Правдин И. Ф. — М. : Пищевая промышленность, 1979. — 120 с.
 9. Пилипенко Ю. В. Методи збору та обробки матеріалів по живленню риб / Ю. В. Пилипенко, В. О. Корнієнко // Методичні вказівки для проведення лабораторного заняття із спеціальності 6.090201 «Водні біоресурси та аквакультура». — Херсон : Колос, 2011. — 32 с.

УДК 630*425

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВ ХЕРСОНЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ЛІСОВОГО І МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Бойко Т.О. – к.б.н.,
Мельник М.А. – к.с.-г.н., ДВНЗ «Херсонський ДАУ»
Мельниченко Л.Д. – Херсонське обласне
управління лісового та мисливського господарства

У статті відмічаються особливості ведення лісового господарства Херсонської області та наслідки втілення в життя концепції реформування лісового і мисливського господарства. Розглядаються питання оптимізації організаційно-виробничої структури лісogосподарських підприємств Херсонської області.

Ключові слова: лісове господарство Херсонської області, концепція реформування лісового і мисливського господарства

Бойко Т.А., Мельник М.А., Мельниченко Л.Д. Проблемы и перспективы развития лесных хозяйств Херсонской области в контексте Концепции реформирования лесного и охотничьего хозяйства

В статье рассматриваются особенности ведения лесного хозяйства Херсонской области и последствия воплощения в жизнь «Концепции реформирования лесного и охот-

ничьего хозяйства. Рассматриваются вопросы организационно-производственной структуры лесохозяйственных предприятий Херсонской области.

Ключевые слова: лесное хозяйство Херсонской области Концепции реформирования лесного и охотничьего хозяйства

Boiko T., Melnyk M., Melnichenko L. Problems and prospects for Kherson region forestry enterprises development in the context of Conception of forest and hunting management reformation

The article examines specific features of forest management in the Kherson region and the effects of implementing the Conception of forest and hunting management reformation. It considers the problems of optimizing the organizational and production structure of forest enterprises of the Kherson region.

Keywords: forest management in Kherson region, Conception of forest and hunting management reformation

Постановка проблеми. В епоху інтенсивного розвитку суспільства різко загострюються проблеми збереження екологічного середовища. На сьогодні площа еродованих і дефляційних земель в Україні становить 18,5 млн. га (31% території держави), зокрема сильно еродованих – 6,23 млн. га, які необхідно вивести із сільськогосподарського використання і половину з них відвести під заліснення. Посухи та сухоті та нераціональне виснажливе ведення сільського господарства підсилюють водну і вітрову ерозію ґрунтів. За останні десятиліття 3 роки з п'яти є посушливими [6]. Внаслідок ерозії ґрунтів Україна втрачає десятки тон урожаю щорічно.

Лісові екосистеми є тими компонентами, які спроможні стабілізувати екологічну ситуацію та забезпечити вирішення важливих економічних і соціальних питань. Лісовим насадженням належить особлива роль у збереженні та підтримці екологічної рівноваги. За стійкістю і пристосованістю до змін зовнішніх умов ліси перевершують інші екосистеми та є екологічним чинником великого значення в охороні навколишнього природного середовища, екології самої людини, житті нинішніх і майбутніх поколінь людей. Вони є головним стабілізуючим елементом ландшафту, запорукою збереження усіх його природних складових: рослинного покриву, фауни, гідрологічного режиму, ґрунтового пориву та атмосферного повітря [2].

Методика досліджень. Матеріалами для написання статті стали нормативні документи з ведення лісового господарства, проект «Концепції реформування лісового і мисливського господарства 2015», «Квартальна звітність Херсонського обласного управління лісового та мисливського господарства» та «Настанови з ведення лісового господарства в Нижньодніпровських лісах».

Стан вивчення проблеми. Природні соснові ліси на території Херсонської області зростали ще в історичні часи нашої ери і були знищені. Сучасні, відновлені людиною, є нащадками колишніх, оскільки зберігся субстрат, на якому вони росли – піщані ґрунти [1,8]. Основна функція, яку виконують лісові ценози піщаних арен Херсонщини, – це екологічна. Штучні ліси, створені на піщаних ґрунтах найбільшій в Європі пустелі, є унікальним комплексом аналогів якому немає, основне завдання яких – боротьба з опустелюванням, сухотіями, пиловими бурями, водною та вітровою ерозією. Однак ці ліси перебувають у крайній нестійкому стані. Рослини зростають у досить жорстких умовах: температурний режим повітря протягом року коливається від екстремально низьких взимку до вельми високих позитивних в літній період, невелика кількість опадів протягом року,

низька вологість повітря, несприятливі едафічні умови, вітрова ерозія та переміщення піщаних ґрунтів призводять до їх сильного усихання. Усихання сприяє масовому розмноженню стовбурних та хвоєгризучих шкідників, поширенню грибних, бактеріальних та вірусних хвороб [8].

Опікуються цими лісами Херсонське обласне управління лісового та мисливського господарства з низкою підпорядкованих йому відповідних державних підприємств. Унікальні штучні ліси мають свої особливості ведення лісового господарства:

- низький рівень лісистої (4,1%) при вкрай нерівномірному розташуванні лісових масивів, що знижує позитивний вплив лісу на довкілля;
- переважно захисне значення лісів з обмеженим режимом їх використання [10];
- значна площа лісів (92,5%) є штучно створеними і мають низьку стійкість до негативних чинників [1,10].

Складний режим господарювання загострюється значним антропогенним навантаженням. Під його впливом змінився гідрологічний режим території, відбулось заліснення пісків нехарактерними видами рослин, збільшилось пасовищне навантаження, проходять несанкціоновані рубки та в рази збільшується пожежо-небезпечна ситуація.

Останній фактор найбільш нищівний. У 2007, 2012 роках великими лісовими пожежами було знищено 10681,46 га лісів Нижньодніпров'я. Збитки завдані державі становлять 133 294,2 тис грн., що призвело до зменшення лісистої області, яка на сьогодні становить 4,1% при затвердженому показнику оптимальної лісистої області 8% [7].

Специфічний режим ведення господарства, складна економічна ситуація в країні, перехід держави на європейську модель господарювання, відсутність програми розвитку лісового господарства ставить під загрозу існування лісів на Олешківських пісках.

Виклад основного матеріалу дослідження. У жовтні 2015 року головою Державного агентства лісових ресурсів України було презентовано та схвалено колегією Міністерства аграрної політики та продовольства України «Концепцію реформування лісового і мисливського господарства» [5]. За інформацією голови Держлісагентства «Концепцією» передбачається створення на базі існуючих лісогосподарських підприємств єдиного лісогосподарського підприємства з централізацією усіх фінансових надходжень та подальшим розподілом коштів. Самої «Концепції», як економічно обґрунтованого офіційного документа, з чіткою відпрацьованою моделлю господарювання на сьогодні немає.

В той час коли керівництво Держлісагентства продовжувало відстоювати позицію щодо створення єдиного лісогосподарського підприємства та повної відмови від фінансування з державного бюджету, Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про державний бюджет України на 2016 рік» від 25.12.2015 року № 928, (далі – Закон), який набрав чинності 1 січня 2016 року. В зазначеному Законі не передбачено фінансову підтримку для державних підприємств лісової галузі за КПКВК 2805060 «Ведення лісового та мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді». У Законі передбачено фінансування з державного бюджету в сумі 66 млн. грн. лише на утримання об'єктів природно-заповідного фонду та бюджетних установ.

В анонсованому проекті Закону України про Державний бюджет України на 2017 рік фінансування з державного бюджету державних підприємств лісового господарства теж не передбачено.

Таким чином підприємства Херсонщини залишилися без фінансування. Однак, вчасне і якісне відтворення лісів, збільшення їх продуктивності та зростання біологічної стійкості, проведення лісозахисних заходів, захист від пожеж залишаються для лісівників повсякденними завданнями.

Нові часи вимагають впровадження сучасних технологій для забезпечення лісокультурних робіт високоякісним насінням і садивним матеріалом. Адже саме це є запорукою не тільки успішного розвитку лісових культур на перших етапах, а й значною мірою продуктивності та біологічної стійкості майбутніх насаджень. Реалізація запланованих заходів потребує належного фінансування та матеріального забезпечення. За час Незалежної України щорічне бюджетне фінансування на ведення лісового та мисливського господарства області виконувалось лише на 70%. А на сьогодні фінансування повністю відсутнє.

Збереження унікальних рукотворних лісів Херсонщини є задачею номер один для області та держави. Подальша байдужість до проблем малолісистих регіонів України призведе до повної руйнації та зупинки діяльності лісогосподарських, лісомисливських підприємств. Економія коштів на захисному лісорозведенні призведе до непоправних наслідків: посиляться посуха, суховії та ерозія ґрунтів, знизиться урожайність, буде втрачено низку сільськогосподарських культур та збільшиться кількість пожеж. Місцеві бюджети Херсонської області недоотримують податків (у 2014 році лісогосподарськими підприємствами області сплачено до зведеного бюджету 18603 тис. грн., в 2015 році сплачено до зведеного бюджету – 21823 тис. грн.).

За відсутності державної підтримки зійде нанівець існуюча чітка система взаємодії, виявлення та гасіння лісових пожеж, профілактики і охорони лісів. На сьогодні стан справ такий:

- забезпечення особовим складом лісових пожежних станцій – 30% (за нормативами має бути 437 осіб – працює 152 осіб), (немає пожежних спостерігачів, водіїв пожежних автомобілів, робітників лісопожежних бригад, трактористів);
- відсутні кошти на придбання ПММ для заправки протипожежної техніки;
- відсутні кошти на проведення першочергових заходів з охорони лісу від пожеж (влаштування та догляд за мінералізованими смугами);
- через відсутність належної охорони лісів (робота лісової охорони переведена на неповний робочий день) зростає кількість самовільних рубок.

Державні лісогосподарські підприємства Херсонщини завжди відчували дефіцит кваліфікованих кадрів. Ситуація, що склалась, призвела до непоправних наслідків:

- звільнилося 228 працівників (22%), звільнення продовжуються;
 - 439 працівників перебувають у відпустках без збереження заробітної плати (більше 15 днів);
 - працівники низки підприємств з початку року по сьогодні знаходяться у відпустках без збереження заробітної плати – 111 осіб;
 - 246 працівників працюють неповний робочий день (від 2-х до 5-ти годин);
 - 64 працівники працюють за скороченим робочим тижнем;
-

- заборгованість по заробітній платі становить 466,6 тис. грн.;
- Середня заробітна плата станом на 01.07.2016 року становить 1702 грн. (за рахунок виплат компенсації при звільненнях).

Щорічна потреба в бюджетних коштах підприємств Херсонського управління становить орієнтовно всього 56845,3 тис. грн., в тому числі з видів робіт, наведена в таблиці 1.

Таблиця 1 - Щорічна потреба в бюджетних коштах підприємств Херсонського управління

Види робіт	Потреба в бюджетних коштах, тис. грн.
Рубки формування та оздоровлення лісів	2330,6
Лісовідновлення	56,8
Охорона лісів від пожеж, боротьба з шкідниками та хворобами лісу	9476,0
Мисливське господарство	17,1
Загальновиробничі витрати (утримання лісової охорони)	25125,6
Адміністративні витрати	15405,1
Лісорозведення	4433,9
Разом	56845,3

На відміну від господарств лісозабезпечених районів, де можливий розвиток економічних відносин, шляхом реалізації державних лісових ресурсів безпосередньо підприємствами, існування херсонських державних підприємств можливе лише за державної підтримки та фінансування адже соснові ліси не є промисловими.

Висновки. Питання оптимізації організаційно-виробничої структури лісогосподарських підприємств півдня України в цілому та Херсонської області зокрема, потребує особливого підходу. Лісовирощування не може розглядатись виключно як напрям структуризації господарської діяльності за найбільш ефективними (прибутковими) економічними напрямками [9]. Власник-держава, як єдиний довготривалий споживач продукції лісовирощування, повинен компенсувати витрати на лісогосподарські заходи шляхом прямих бюджетних асигнувань [9]. Наслідкування досвіду різних країн можливо лише з урахуванням регіональної специфіки.

Таким чином, тільки внесення змін до Державного бюджету України в частині «Ведення лісового та мисливського господарства, охорона та захист лісу» дасть можливість зберегти унікальні рукотворні лісові насадження Херсонської області. Адже втрати держави можуть бути набагато більші, ніж заходи економії та перетворитись на екологічну катастрофу. Політика держави стосовно використання лісових ресурсів півдня України повинна бути гнучкою, вимагає особливого механізму фінансування та корегування нормативно-правової бази, відповідно природно-кліматичним особливостям території.

Херсонським штучним лісам, вкрай необхідна увага держави, адже без лісівничого догляду вони загинуть і працю не одного покоління буде знищено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойко Т.О., Глушенко Ю.М., Когут Ю.П. Особливості створення та вирощування культур основних деревних порід у ДП «Збур'ївське лісомисливське господарство» // Таврійський науковий вісник. Вип. 92. – 2015. – С.111-116.
 2. Вакулюк П.Г. Лісовідновлення та лісорозведення в Україні: Монографія. – Х.: Прапор, 2006. – 384с.
 2. Ворон В.П., Лавров В.В., Бондарук М.А. Проблеми досліджень антропогенного пошкодження лісів України: здобутки та перспективи // Лісівництво та агролісомеліорація. – Харків: Майдан, 2002. Вип. 103. – С. 8-14.
 3. Генсирук С.А. Леса України. – М.: Лесная промышленность, 1975. – 280с.
 4. Квартальна звітність Херсонського обласного управління лісового та мисливського господарства. (Звіт про виконання виробничого плану по лісовому господарству, Форма № 10-ЛГ, затверджена наказом Держкомлісгоспу України від 05.02.2009 року № 30).
 5. Концепція реформування лісового і мисливського господарства 2015. Електронний ресурс: режим доступу
 6. dkg.kmu.gov.ua/forest/document/148324/conception.pdf
 7. Лялін О.І., Горошко В. В. Сучасний стан полезахисних лісових насаджень у зоні діяльності ДП «Пологівське ЛМГ» Запорізьського ОУЛМГ // Лісівництво і агролісомеліорація. – Харків: УкрНДЛГА, 2014. – Вип. 125. -160-164.
 8. Наказ Державного комітету лісового господарства України від 29.12.2008 року № 371 «Про затвердження показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 09 липня 2009 року за № 610/16626.
 9. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис. (Відп. ред. М.Ф. Бойко). – Київ: Фітосоціоцентр, – 1998. – 120 с.
 10. Торосов А.С., Жежкун І.М., Зуєв Є.С., Харченко Ю.В. Щодо питання оптимізації організації організаційно-виробничої структури підприємств лісового господарства // Лісівнича наука в контексті сталого розвитку (Матеріали наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження академіка Г.М. Висоцького, 90-річчю від дня народження професора П.С. Пастернака та 85-річчю від часу заснування українського ордена «Знак Пошани» науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького (29-30 вересня 2015 року, м. Харків). – Харків: УкрНДЛГА, 2015. – С. 16-18.
 11. Шевчук В.В., Фомін В.І. Основні індикатори стану лісів на Нижньодніпровських пісках // Національний лісотехнічний університет України. Збірник науково-технічних праць Науковий вісник, 2006, вип. 16.3. – С.40-46.
-